

Ders 12

Кыргызстан Маданияты

(Kırgızistan Kültürü)

Kırgızların müzik sanatı

Kırgız müziği, milli kültürün en eski ve özgün alanlarından biridir. Kırgız halk müziğinde major akordunun ağırlıklı olduğu onun bütün araştırmacıları tarafından belirtilmiştir. Kırgızların temel müzik aleti komuzdur. Üç telli ve ince gövdeli şekli ile diğer Türk çalgılarından fark eden komuzun orijinal tellerinin koyun bağırsağından, gövdesinin erik ağacından yapılması en idealidir. Erik dışında komuz ceviz ve ardıç ağaçlarından da yapılır. Komuzu Kırgızlar klasik ezgileri çalmak, eşliğinde şarkılar, destanlar söylemek için kullanırlar. Komuz yapmayı ve çalmayı meslek edinenlere, aynı zamanda komuz ezgisi icat edenlere de *komuzçu* adı verilir. Klasik komuzcular olarak Toktogul, Karamoldo, Muratalı, Atay, Ibray, Nurak adlı komuzcuların isimleri geçer.

Profesyonel Kırgız sanatının gelişmesinde ve dünyaya tanınmasında ülkedeki müzik ve sahne sanatının iri ocaklarından olan Abdilas Maldıbaev adındaki Opera Bale Tiyatrosu ile Toktogul Satılğanov adındaki Kırgız Filarmonisinin rolü büyüktür. Opera ve Bale Tiyatrosu sahnesinde dünya klasik eserlerinin yanı sıra milli konular üzerine yazılan “Manas”, “Ayçürök”, “Toktogul”, “Kurmanbek” operaları, “Kuyruçuk”, “Çolpon”, “Samançının Colu” baleleri koyulmuştur.

Hünerlerini dünyanın ünlü La-Skala, Tokyo, New York, Pekin tiyatrolarının sahnelerinde sergileyen sanatçılar Bolot Müncilkiyev, Bübüsara Beyşenalieva, Kayırgül Sartbaeva, Hüseyin Muhtarov, Aysulu Tokombaeva gibi sanatçılar Kırgız tiyatro sanatının başını çekiyorlardı.

Sinema Sanatı

Sovyet zamanında Kırgız sanatının dünya çapında tanınmasına vesile olan alanlardan biri de sinema sanatıdır. “Kırgızfilm” stüdyosu, uluslar arası festivallerde çok kez ödül alan muhteşem filmleri, ünlü yönetmenleri ve aktörleriyle “Kırgız Harikası” şöhretine sahip olmuştur. Örneğin L.Şepitko’nun “Aptap” (Kızgın Hava) Karlovy Vary’da Baş Ödül, T. Okeev’in “Bakay’ın Yaylası” (İtalya’da “Altın Palmiye Dalı” Baş Ödülünü), “Urkuya”, “Kökserek” (Boliviya’da “Gümüş Pelikül” ödülünü), “Kırmızı Elma” (Lokarno’da Özel ödül), B.Şamşiyev’in “Beyaz Gemi” (Moskova Festivalinde Baş ödül), İtalya’nın Toronto festivalinde Baş ödül, “Manasçı” (Fas’ın Oberhayzen festivalinde Büyük ödül), Ş Apılov’un “Hayal” (Florentino festivalinde Baş ödül) gibi filmleri dünya film sanatına Kırgız sinemacılarının büyük katkısı olarak değerlendirilir.

Kaynaklar:

Киселев С.В. Древняя история Южной Сибири. – М., 1951.

Бичурин Н.Я. Собрания сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т.І. –М.-Л., 1950.

Кызласов Л.Р. История Южной Сибири в средние века. – М., 1984.

Taskin V.S. Materialı po istorii syunnu (po kitayskim istoçnikam). Vıp. I.- М., 1968.

Kyuner N.V. Kitayskie izvestiya o narodah Yujnoy Sibiri, Tsentralnoy Azii i Dalnego Vostoka. – M.,1961.

Melioranskiy P. Pamyatnik v čest Kyul – tegina // Zapiski Vost. Otd. Russk. Arheologičeskogo obščestva. T.XII. Spb., 1899.

Malov S.E. Pamyatniki drevnetyurkskoy pismennosti. –M.-L., 1951. S.36.

Bernštam A. İstoričeskoe prošloe kirgizskogo naroda. – Frunze, 1942. S.11-13.

Karaev Ö. Pamyatnik v čest ‘Kirgizskogo sina’ v Sudji.//Vostočniye avtorı o kirgizah.- Bişkek:Kirgızstan, 1994.

Vasilyev D.D.Grafičeskiy fond pamyatnikov tyurkskoy runičeskoy pismennosti Aziatskogo areala. – M., 1964.

Radloff W.W. Die altturkischen İnscribten in der Mongolei. I und II Lief. St. Pbg. 1894.

Karayev Ö.Vostočniye avtorı o kirgizah.Bişkek:Kirgızstan, 1994.

Кычанов Э.И. Кочевые государства от гуннов до манчжуров. –M., 1997.

Ploskih V.M., Cunuşaliev D.D. İstoriz Kirgızov i Kirgızstana. – Bişkek: Paritet İfo, 2009.